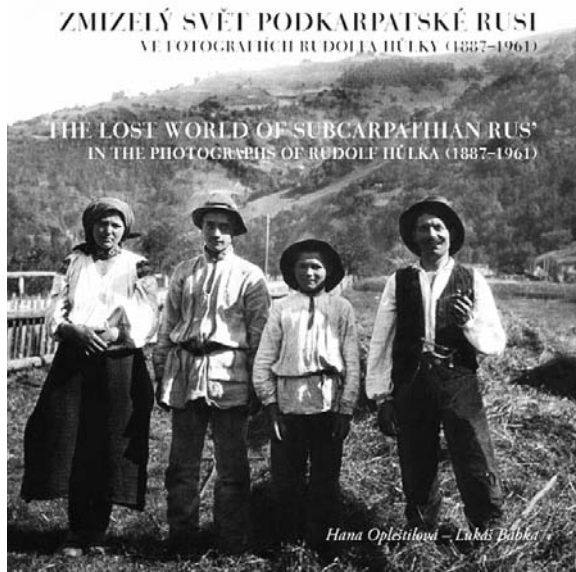

МИТТЄВОСТІ ЕПОХИ: ФОТОГРАФІЯ ЯК ЕТНОГРАФІЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Інна Щербак

Zmizelý svět Podkarpatské Rusi ve fotografiích Rudolfa Hůlky (1887–1961). – Praha, 2014. – 292 s.

У вітчизняній соціогуманітаристиці усталеною є практика використання фотографії як ілюстративного ряду до основного (текстового) матеріалу. Поява наукового напрямку «візуальна антропологія» дозволила дослідникам ширше поглянути на цей вид документальних джерел з точки зору його пізнавальних можливостей та констатувати, що фотоматеріал може слугувати самостійним джерелом для вивчення окремих сфер життя, культури та суспільства.

Таким науковим підходом до фотографії як повноправного етнографічного джерела позначена книга «Зниклий світ Підкарпатської Русі у фотографіях Рудольфа Гулки (1887–1961)» (*Zmizelý svět Podkarpatské Rusi ve fotografiích Rudolfa Hůlky (1887–1961). – Praha, 2014*), яку видала Слов'янська бібліотека Національної бібліотеки Чеської Республіки англійською та чеською мовами. Книга є результатом проекту, реалізованого у 2010–2013 роках, метою якого було не тільки упорядкувати й видати ка-

талог творів Р. Гулки, але й зберегти їх від пошкодження. Альбом починається передмовою американського славіста й історика мистецтва Едварда Касінека (Edward Kasinec), який брав безпосередню участь у підготовці видання. Про Р. Гулку та його сподвижницьку працю фотодокументаліста розповідають Гана Оплетілова (Hana Opleštilová) та Лукас Бабка (Lukáš Babka). Починаючи з другої половини 20-х років ХХ ст., Р. Гулка був редактором кооперативного тижневика «*Zemědělské družstevní listy*» та літературного додатка «*Přástky*», у якому публікував оповідання українських письменників у власному перекладі та свої авторські фотоматеріали. У 40–50-х роках ХХ ст. в літературних колах його вважали одним з найкращих перекладачів та популяризаторів української літератури в Чехії. Чеською мовою Р. Гулка переклав окремі твори Івана Франка, Григорія Квітки-Основ'яненка, Михайла Коцюбинського, Гната Хоткевича, Ольги Кобилянської, Олеся Гончара, Лесі Українки, Василя Стефаника та інших українських письменників.

Відомі також його роботи в галузі образотворчого мистецтва (графіка). У 1925 році він своїм коштом видав колекцію із шістнадцяти листівок з видами дерев'яних церков та дзвіниць Закарпаття у власному графічному зображенні.

До книги ввійшло близько 200 фотографій Р. Гулки. Структурно вони згруповані за географічним принципом: фотографії з Ужгорода та його передмість; Західна та Центральна частина Підкарпатської Русі; Східна частина Підкарпатської Русі; інші регіони. Уперше Р. Гулка потрапив до Підкарпатської Русі 1919 року як державний чиновник. Завдяки своїй роботі він багато подорожував краєм,

цікавився місцевою природою, архітектурою, культурою та життям звичайних людей, а оскільки любив фотографувати, то фіксував усе на плівку. Нині у Слов'янській бібліотеці зберігається близько півтори тисячі фотографій Р. Гулки, що відтворюють тогочасні реалії життя мешканців краю, частину з яких опубліковано в книзі.

Окрім Закарпаття, фотограф увіковічив у світлинах пам'ятки архітектури й культури Словаччини, Чехії, Моравії, Хорватії, Італії та Північної Америки 20–30-х років минулого століття (близько 4400 кольорових діапозитивів, чорно-білих позитивів та негативів, а також листівок зберігаються в празькій бібліотеці).

Фотографії Р. Гулки є унікальним матеріалом для вивчення народної сакральної та світської архітектури, історії костюма, звичаїв, побуту Підкарпатської Русі – саме під такою назвою сучасне Закарпаття в 1919–1939 роках входило до складу тодішньої Чехословаччини.

Разом з фотографіями чеського історика й етнографа Флоріана Заплетала (1884–1969), який також фіксував народну архітектуру та побут мешканців Гуцульщини, фотоархів Р. Гулки у Слов'янській бібліотеці є безцінним джерелом для дослідження почасти вже зниклих артефактів традиційної культури Карпатського краю.